

Cereuleis tinnunculus L.7 évi megfigyelés,
(7jährige Beobachtung.)

1888 — Mart.	30.
1889 — Apr.	10.
1890 — " "	2.
1892 — " "	20.
1894 — " "	8.
1895 — " "	21.
1896 — " "	12.

L. (F.): 1888 — Mart. 30.
Lk. (Sp.): 1892 — Apr. 21.
I. (Sch.): 22 nap (Tage).
K. (M.): Apr. 10—11.

Coturnix dactylisomus L.8 évi megfigyelés,
(8jährige Beobachtung.)

1888 — Mai	12.
1889 — " "	1.
1890 — Apr.	21.
1893 — " "	28.
1894 — " "	28.
1895 — " "	26.
1896 — " "	30.
1897 — Mai	16.

L. (F.): 1890 — Apr. 21.
Lk. (Sp.): 1897 — Mai 12.
I. (Sch.): 22 nap (Tage).
K. (M.): Mai 1—3.

Crex pratensis L.9 évi megfigyelés,
(9jährige Beobachtung.)

1888 — Mai	8.
1889 — " "	4.
1890 — " "	9.
1891 — Apr.	30.
1893 — " "	28.
1894 — Mai	2.
1895 — " "	2.
1896 — Apr.	27.
1897 — Mai	16.

L. (F.): 1896 — Apr. 27.
Lk. (Sp.): 1897 — Mai 16.
I. (Sch.): 20 nap (Tage).
K. (M.): Mai 6—7.

Czynek Ede.

1851—1899.

IRTA CHERNEL ISTVÁN.

Férfikora delén, munkásságának java idejében dölt ki közülünk CZYNEK EDE a kitünő vadász, Fogarasmegye madárfaunájának legalaposabb ismerője és megírója, számos vadászati és ornithologiai közlemény szerzője, intézetünk rendes megfigyelője és levelező tagja.

Habár clete közszólás szerint nem is volt «fényes», működése sem nagyszabású vagy korszakot alkotó: szorgalma, hivatottsága és vonzó ismertetései mégis kiemelték nevét a vidéki szerénység köréből és ismertté, becsültté tették a honi és külföldi vadászok és ornithologusok szemében.

Utolsó lehelete nem pattant el légbuborék-ként, hogy nyomában üresség, semmiség maradjon, mert lelkes fáradozásai nyomokat róttak honi ornithológiánk történetébe, gyarapították annak lapjait. Kötelességünk tehát e helyen megemlékezni pályájáról és a minket szorosán érintő munkálkodásáról, szellemének hagyatékáról.

Brassóban a Berezáság főhelyén — 1851 szept. 29-én pillantotta meg CZYNEK EDE a napvilágot. Atyja, CZYNEK ANTAL, az ottani vámhiva-

Eduard Czynek.

1851—1899.

VON STEFAN CHERNEL V. CHOMELHÁZA.

Im schönsten Mannesalter, im Vollbesitze seines ganzen Eiters und seiner Geisteskraft war ums der vortreffliche Jäger, der gründlichste Kenner und Schilderer der Vogelfauna des Comitatus Fogaras, der Verfasser zahlreicher Artikel in Ornithologie und Jagdliteratur, ordentlicher Beobachter und correspondierendes Mitglied unseres Institutes, entrissen.

Wiewol sein Lebenslauf kein «ruhmvoller», seine Tätigkeit keine «epochemachende» gewesen, so verhalten ihm sein Eifer, seine anziehenden Schilderungen in allen Kreisen von Ornithologen und Jägern, sowol hier, wie auch im Auslande immerhin zu einem bekannten und sehr populären Namen, dessen Ruf über die bescheidenen Grenzen seines Comitatus unbedingt hinausreichen musste.

Sein letzter Atemzug liess keine Leere hinter sich, denn seine Bemühungen verbleiben in der Geschichte unserer ornithologischen Literatur. Sein scharfes Beobachtungsvermögen bereicherte diesen Wissenszweig und wir können nicht umhin, seine Laufbahn, seine ornithologische Tätigkeit als Nachlass seines regen Geistes hier zu schildern.

EDUARD CZYNEK wurde im Jahre 1851 zu Kronstadt im Hauptorte des Burzenlandes geboren. Sein Vater ANTON CZYNEK, beim dorti-

talnak volt alkalmazottja s mint elszánt medve- és zergevadász bizonyos hírnévre tett szert. Nem csoda, hogy ilyen apának, — ki még 83 éves korában is vállára vette a tüzköves puskát és kivonult a hegyekbe — fiában is korán fölcébredt a vadászat férfias szenvedélye és a természet szeretete; de — és ez az egészséges fej-

gen Zollante angestellt, erfreute sich als Bären- und Gemsen-Jäger einer gewissen Berühmtheit. Es war nun kein Wunder, dass der Sohn dem Beispiele seines Vaters folgend, der noch im Alter von 83 Jahren mit dem Feuersteingewehre auf dem Rücken in die Berge zog, mit Leib und Seele ein Anhänger des Waidwerks

CZYNK E. 1851—1899.

lődés lényege — a fiú följebb emelkedett, mert nemcsak a nagy természet képeinek, alakjainak merő bámulatában rejlő inger vagy a vadászható állatok elejtése arán feltámadó meglepődés kellemes érzete szerzett neki örömet, hanem ebből meritette azt az ösztökélést is, hogy mélyebben pillantson abba a világba, mely az erdőt, mezőt, a síkságot és hegyvidéket megle-

und zugleich ein begeisterter Freund der Natur wurde. Allein — und das war eben die Sicherung seiner Erfolge — er war bei der Betrachtung von Naturschönheiten, bei dem Triebe der Erbeutung der Thiere nicht stehen geblieben, er fühlte vielmehr jenen edlen Drang, der ihn weiter führte: in jene Welt, von welcher Ebene und Gebirge belebt werden *tiefer* hinauszudrin-

veniti s különösen, hogy fürkészsze és ellesse a madarak életét, tanulságot vonván ki annak megnyilatkozásából.

Már mint gyermek kísérí apját a vadászaton, majd maga is puskát ragad s kivonul a havasok nyaktörős útjain vad után. Mikor pedig tilalom időben szögre kell akasztania a fegyvert, rovarokat gyűjtve és madarakat figyelve bolyong szülőföldje szép vidékén.

Brassóban végezte el a gymnasiumot. A tornaszatban és vívásban HAUSZMANN VILMOS volt mestere, ki a madártant is művelte és számos közleményvel* gazdagította a Királyhágón túl fekvő részek ornithologiai irodalmát. Ő fejlesztette ki igazában CZYNK-ben a madártant iránt való érdeklődést s avatta be a preparálás titkaiba is.

Tanulmányait befejezván, 19 éves korában a posta szolgálatába lépett s 1871 decz. 23-án tette le hivatalos esküjét. Nyolcz évig maradt még szülőhelyén s ez alatt minden szabad idejét a vadászatnak, a madárélet tanulmányozásának szentelte, mert vágya, hogy a környék madárfaunáját alaposan megismerje, nem hagyta pihenni. Ekkor találkozott először az akkoriban hazánkban kevésbé ismert, még az avatott szemlélő figyelmét is könnyen kiejátszó *kis légykapóval* (*Muscicapa parva*) s nemcsak a környék több pontján való előfordulását bizonyíthatta be, hanem életmódját is tanulmányozhatta. Néhány darabot puskavégre is kerített és kikészített, melyek RIDÉLY FRIEDRICHES (Brassó) gyűjteményébe kerültek.

Kedves Barczaságában találta föl élete párját is MELD ERZSÉBET-ben, kinek 1878 június 15-én esküdött örök hűséget. Házassága, melyből három gyermeke született, mindhaláláig boldog együttélés volt; ez a melegséges viszony tartotta meg lelkeben azt az összhangot, megelégedést és humort, mely irodalmi műveiből felénk sugárzik.

1879-ben azonban a vidéki élet kellemességé-

* Megjelentek a: Verh. d. siebenb. Ver. d. Naturw. in Hermannstadt.

gen, das Tun und Treiben der Vögel zu beobachten, seine Beobachtungen zu positivem Wissen zu verarbeiten.

Der Knabe begleitet schon den Vater auf den Jagden, führt später selbst das Jagdgewehr, besteigt die gefährlichsten Hänge des Hochgebirges. Auch die Zeit, wo das Gewehr ruhen musste, verging nicht unniützig; er sammelte Insecten und beobachtete emsig auch während der Schonzeit.

Zu Kronstadt absolvierte er das Gymnasium. Im Turnen und Fechten hatte er WILHELM HAUSZMANN, der auch Ornithologie cultivirte und diese Literatur Siebenbürgens mit zahlreichen Mittheilungen bereicherte,* zum Lehrer. Ihm hatte Czynk sein Interesse speciell für Ornithologie zu verdanken, wie er auch von ihm in die Geheimnisse des Ausstopfens der Vögel eingeweiht worden ist.

Nach Abschluss seiner Studien, im Alter von 19 Jahren, wählte er die Postbeamtenlaufbahn und leistete am 23. Dezember 1871 den amtlichen Eid. Aecht Jahre lang war er noch in seinem Geburtsorte geblieben, wobei er seine freie Zeit mit Jagen und dem eifrigsten Studium des Vogellebens verbracht hatte. Sein sehulichster Wunsch, die Vogelfauna der Umgebung auf's gründlichste zu erforschen, liess ihm hierbei keinen Augenblick der Ruhe. Und seine Ausdauer war auch vom Erfolge gekrönt, indem er um diese Zeit den in Ungarn damals noch ziemlich unbekanntem *Zwergfliegenfänger* (*Muscicapa parva*), welcher auch dem geübtesten Auge zu entgehen pflegt, zum ersten Male beobachtete, wobei er nicht nur sein Vorkommen an mehreren Orten der Umgebung nachgewiesen, sondern auch seine Lebensweise erforscht hatte. Es gelang ihm auch, etliche Exemplare zu erbeuten und zu präpariren, welche in die Sammlung von FRIEDRICH RIDÉLY gelangten.

Im lieben Burzenlande fand er seine Lebensgefährtin ELISABETH MELD, welcher er am 15. Juni 1878 die ewige Treue schwor. Diese Ehe, welche ihm drei Kinder geschenkt, war das glücklichste Zusammensein bis zu seinem letzten Augenblicke; es war seine Zufriedenheit, seine frohe Lebenslust, wie auch sein Humor stets diesem warmen Verhältnisse entsprossen.

Im 1879 musste Czynk, nach Budapest ver-

* Erschienen: Verh. d. siebenb. Ver. f. Naturw. in Hermannstadt.

ról, vadászatról és a szabadban való búvárkodásról jó részben le kellett mondania, mert — nem kis keserűségére — Budapestre helyezték át. Némileg könnyített rajta beosztása a mozgó postához, mert így alkalma nyílt az ország nagy részét meglátogatni és különféle tapasztalatokat gyűjthetni. Utazgatásai közben néha-néha vadászhatott is, ha pedig nem, akkor rajzolt fogott s vázlatkönyvében örökítette meg az idegen vidékeket. Mert értett az esetet kezeléséhez s LIGETI ANTAL mellett annyira vitte, hogy az olajfestésben is kiképezhette magát — mint a tőle származó olajfestmények egész sora bizonyítja —, s kivált a másolásban szamba vehető ügyességre tett szert.

De azért mégis csak nehezen találta bele magát helyzetébe; szíve vonzódása szabadabb, természetesebb élet felé nógatta. 1883 okt. havában végre teljesült óhajtása, visszakérült Erdélybe, mint Fogaras posta- és távíróhivatalának főnöke.

Itt kezdődik egész komolyságában élete munkája, itt érlelődik meg életcélfája: az, hogy szabad óráit kihasználva felkutassa Fogaras megye madárfaunáját és különös figyelmet fordítson a költözőkörös jelenségre is. 1884-től fogva bérelte a fogarasi havasokban a Vistea mare területet, hol medve-, zerge- és fajtökas vadászatokon pihenni ki az «akták» okozta fáradalmait. De — főleg a vonulás szakában szorgalmasan járja az Ólt mellékét és a mundryai mocsarat is, átlátogat a szomszéd Romániába és egyszer az Alduna vidékére.*

Ebbe az időbe esett, boldogult Rezső trónörökösünk buzditó példájára, az ornithologia iránt való szélesebb körű érdeklődés, kivált a vonulás jelenségének behatóbb megfigyelése, majd az 1884-ben Bécsben tartott I-ső nemzetközi ornith. kongresszus, melynek — habár alig volt szervezve — mégis annyi hatása volt, hogy több országban megfigyelő állomások keletkeztek. CZYNK EDE szintén beállott a megfigyelők közé s 1883-1887-ig évenként beküldötte jelentéseit lovag schmidhoffeni Tschusi Viktor-nak, a ki azokat mint szerkesztő, a Comité f. Beob. Stat. in Oest. Ungarn évi jelentésében adta ki.

setzt, auf die freie Natur und deren Forschung schweren Herzens verzichteten. Es war hierbei immerhin noch eine Erleichterung, dass sich ihm, zur Ambulanz eingetheilt, die Gelegenheit geboten, Ungarns grössten Theil zu sehen und verschiedene Erfahrungen machen zu können. Diese Reisen liessen hier und da auch einen Abstecher zu, wobei er die Jagd ausüben oder die Gegend skizzieren konnte. Auch der Malerei war er nicht unkundig, und brachte es an der Seite ANTON LIGETI'S so weit, dass er auch in der Ölmalerei und besonders in der Anfertigung von Copien — wie dies eine ganze Reihe von ihm herrührender Gemälde bezeugt — ein ganz schönes Resultat erzielte. Und dennoch konnte er sich nur äusserst schwer in seine neue Lage hineinfinden; sein Herz sehnte sich nach einem freien, natürlicheren Leben. Im Oktober 1883 gieng dieser Wunsch in Erfüllung, CZYNK kam als Chef des Post und Telegraphenamtes nach Fogaras zurück. Nun beginnt seine wissenschaftliche Tätigkeit, zugleich seine Lebensaufgabe: die Vogelfauna des Comitats Fogaras gründlich zu erforschen, dabei dem Phänomen des Vogelzuges eine erhöhte Aufmerksamkeit zuzuwenden. Von 1884 an pachtete er in den Fogaraser Alpen das Jagdrevier Vistea-mare, auf dessen Bären, Gemsen- und Auerhahnjagden er seinen durch Acten ermüdeten Geist zu erfrischen pflegte. Ausserdem besuchte Czynk — insbesondere zur Zeit des Vogelzuges — das Thal der Aluta, wie auch die Mundryer Sümpfe, betrat das benachbarte Rumänien und bereiste einmal die untere Donau.*

Es war dies um die Zeit, wo das Beispiel unseres sel. Kronprinzen RUDOLF ein reges Interesse für die Ornithologie wachgerufen, wo man besonders der Phänologie ein grösseres Gewicht beigelegt, und wo der im Jahre 1884 zu Wien abgehaltene internationale Congress — wiewol kaum organisiert — es doch zu Wege gebracht, dass in verschiedenen Ländern Beobachtungsstationen aufgestellt worden sind. EDUARD CZYNK war auch den Beobachtern beigelegt und hatte seine Zugdaten von 1883 bis 1887 alljährlich an Ritter Viktor von TSCHUSI zu SCHMIDHOFFEN, der sie als Redacteur in den Jahresberichten des Comites f. Beob. Stat. in Östr.-Ungarn veröffentlichte, eingesandt.

* Utóbbi útját a «Wild und Hund» I. évf. 39. számában írta le.

* Diese Reise beschrieb er im 39. Heft des I. Jahrganges von «Wild und Hund».

1888 óta azonban önálló ornithologiai közleményeket is mind sűrűbben írogatott. Kiválóan és természetesen megragadta érdeklődését a *saskeselyű saskeselyű* (*Gypaëtus barbatus*) s valahányszor felhagott a havasok közé, mindig rajta volt, hogy ez érdekes szárnyással találkozók, életmódjáról eredeti adatokat gyűjtsön már-már az utolsó órában. Fészket és tojását nem tudta ugyan megszerezni — mindössze egy törött tojást láthatott — de abban az örömben részesült, hogy 1887 szept. 4-én a hatalmas madár egy példányát elejthette. A saskeselyűről több értekezést írt s több irányban kiegészítette a reá vonatkozó természetrajzi ismereteinket.

1889 aug. 13-án a felméri hegyekben felfedezte *Bonelli füzikéjét* (*Phylloscopus bonelli*), majd Marginén is szerzett néhány példányt e fajból: közülök két darab a Nemzeti Múzeumba került. CZYK mutatta tehát ki elsőnek, hogy e faj hazánkban biztosan előfordul, mert STETTER,¹ HARVE BROWN és DANFORD² idevágó adatai nélkülözik a kézzel fogható bizonyosságot, pedig éppen a füzikék tekintetében, mint melyek egyik néhezzen megkülönböztethető madáresoporthoz tartoznak, nagyon is reá szorúlnak arra. És még egy felfedezés tapad CZYK nevéhez. Ő mutatta ki először — a mit LÁZÁR KÁLMÁN gróf csak sejtett, — hogy a *véti fülesbagoly* (*Asio accipitrinus*) hazánkban tényleg költ, mert 1894 július 7-én e fajnak egy kottlóltos tojóját lötte Fogaras mellett, a mundrai moesárban.³ Ezt a példányt szíves készséggel elküldte gyűjteményem részére.

1890-ben, mikor hazánk minden ornithológusát szinte lázas tevékenységre buzdították a következő évben Budapesten tartandó II-ik nemzetközi ornith. kongresszus előmunkálatai s az előkészítő magyar bizottság HERMAN OTTÓ indítványára a madárvonulás mintaszere meg-

Seit 1888 verfasste er schon vielerlei selbständige ornithologische Mittheilungen. Ganz besonders hatte ihm aber das gewaltige Wesen des *Bartgeiers* (*Gypaëtus barbatus*) gefesselt: er bot auch Alles auf, gelegentlich seiner Ausflüge in das Hochgebirge diesem interessantesten Vogel begegnen zu können. Er sammelte über dessen Biologie sehr wertvolle Beobachtungen, und zwar in Bezug der von Jahr zu Jahr selteneren, bei uns im Aussterben begriffenen Vogelart, — noch zur rechten Stunde. Des Horstes und des Geleges konnte CZYK zwar nicht habhaft werden — er sah nur ein zerbrochenes Ei vom Bartgeier — doch ward ihm die grosse Freude zu Theil, am 4. September 1887 ein schönes Exemplar zu erbeuten. So verfasste er mehrere Abhandlungen über den Bartgeier, und trug zur genaueren Kenntniss dieser Vogelart in hohem Masse bei. Am 19. August 1889 entdeckte CZYK in den Bergen von Felmér den *Berglaubensänger* (*Phylloscopus bonelli*), und fand diese Art auch zu Margine. Von den erbeuteten Exemplaren kamen zwei in den Besitz des National Museums. CZYK war der erste, welcher diese Art für Ungarn belegt hat, da die diesbezüglichen Daten von STETTER,¹ HARVE BROWN und DANFORD² nicht so bestimmt waren, wie es eben bei diesem schwer unterscheidbaren Vogel unbedingt nöthig gewesen wäre. Und noch ein Verdienst muss ihm nachgerühmt werden; CZYK hatte nachgewiesen, was Graf KOLOMAN LÁZÁR nur geahnt, dass die *Sumpfohreule* (*Asio accipitrinus*) wirklich ein Brutvogel Ungarns sei, indem er am 7. Juli 1894 im Mundraer Sumpfe bei Fogaras ein Weibchen mit Brutflecken geschossen hatte.³ Dieses Exemplar kam durch seine Güte in meine Sammlung.

Im Jahre 1890, wo die Vorbereitungen zu dem im folgenden Jahre zu Budapest tagenden II. intern. ornith. Congressse alle Ornithologen Ungarns zu fieberhafter Thätigkeit anfeuerteten und das vorbereitende ungarische Comité auf Vorschlag OTTO HERMAN'S auch die Musterbeobachtung organisierte, fiel EDUARD CZYK die

¹ L. BIELZ: Fauna d. Wirbelth. Siebenbürgens. Stetter alighanem a *Ph. acredulával* tévesztí össze.

² The Ibis 1875. 308. l. Az itt említett kolozsvári múzeum kertjében lőtt példány tudommal nincs meg.

³ CERVA FRIEDRICH 1896-ban e bagolynak fészket és fiókáit a Csepelszigeten találta.

¹ L. BIELZ: Fauna d. Wirbelthiere Siebenbürgens. Stetter verwechselt ihn wahrscheinlich mit *Ph. acredula*.

² The Ibis. 1875. p. 308. Das erwähnte im Garten des Klausenburger Museums erbeutete Exemplar existiert, wie mir bekannt nicht mehr.

³ Friedrich Cerva hat im 1896 auf der Csepel-Insel Nest und Junge von dieser Eule gefunden.

figyelőcsit is szervezte, CZYRK EDE Fogarason jegyezte a költözőkődő madarak érkezését.*

A kongresszuson azután személyesen is részt vett és a II-ik szakosztály (Migratio, Avigographia) jegyzője volt. Ekkor ismerkedtem meg vele. Kedves, őszinte, szerény, vidám, e mellett férfias lény az első perczben megnyerte rokonszenveimet s mindazokét, kikkel érintkezett.

Sajnos! ez volt az első és utolsó találkozásunk, mert azóta csak pápíron eserdünk egymással érzelmeket és gondolatokat.

Az ornithologiai központ szervezése után ő is rendes megfigyelője lett intézetünknek s 1894-től folyólag, évenként beküldte a költözőkődésre vonatkozó adatait, melyek az Aquilában feldolgozott országos anyagot gazdagították.

CZYRK megfigyeléseinek már csak azért is bizonyos fontosságot tulajdoníthatunk, mert Fogaras meglehetősen déli pont s fekvése is sajátosság; hiszen a síkságot itt zárja el a közeli fogarasi havasoknak majdnem 2600 méterig emelkedő sáncvonala, azonkívül az Ott vizei is ott folynak. Az «Aquilát» is felkereste közleményeivel s minden évfolyamában ott szerepel neve a munkatársak között. Érdemeit elismerve, a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1895-ben kinevezte intézetünk levelező tagjává. Hivatalos pályájának létráján is előbbre jutott, mert 1896 máj. 18-án posta- és táviró felügyelővé lett.

A jelen évtizedben fejtette ki CZYRK legnagyobb munkásságát. Sokat, sokfelé írt, mintha csak érezte volna, hogy sietnie kell, mert élettideje már rövidre van szabva.

Munkatársa volt a Vadászlap, Természet, Waidmannsheil (Klagenfurt), Hundesport und Waidwerk (Wien), Hugo's Jagdzeitung (Wien), Deutscher Jäger (München), Wild und Hund (Berlin), Neue deutsche Jagdzeitung (Neudamm), Ornith. Jahrbuch (Hallein), Mittheilungen d. ornith. Vereines in Wien stb. ezimű folyóiratoknak. A külföldi lapokban is mindig hazánk faunájára vonatkozó ismertetésekét és tanulmányokat közölt s bizonyára hozzájárult ahhoz is, hogy az idegen nemzetek tisztább szemüvegen át nézzenek reánk.

* Adatai HERMAN OTTÓ: «A madárvonulás elemei Magyarországon 1891-ig» ezimű munkájában foglaltnak.

Beobachtung des Vogelzuges in Fogaras zu.* Am Congresse selbst hatte er als Schriftführer der II. Section (Migratio, Avigographia) persönlichen Anteil genommen. Bei dieser Gelegenheit lernte ich ihn kennen. Sein aufrichtiges, bescheidenes Wesen sicherte ihm die Sympathie eines Jeden, er war munter, dabei von entschlossenem Charakter. Das Geschick hat es gewollt, dass wir uns damals zum ersten, und auch zum letzten Male begegnet; seit jener Zeit verkehrten wir nur brieflich miteinander.

Nach Begründung der Ornith. Centrale wurde er ordentlicher Beobachter des Institutes, an das er von 1894 an jährlich seine Zugdaten zukommen liess, welche dann in der «Aquila» bearbeitet, das Zugmateriale bereicherten. — Diese Beobachtungen CZYRK's sind schon deshalb von gewisser Bedeutung, weil Fogaras als ziemlich südlicher Punkt, auch von einer eigenartigen Lage ist; wird doch die Ebene von der bis fast 2600 m. emporragenden Kette der benachbarten Fogaraser-Alpen abgeschossen, wie ja auch die Gewässer der südlich durehbrechenden Aluta bezüglich des Zuges von Einfluss sein müssen. Er schrieb auch für die Aquila eifrig, deren jeder Jahrgang Mittheilungen von ihm enthält. Zur Anerkennung seiner Verdienste wurde er ihm 1895 vom Minister für Cultus und Unterricht zum correspondierenden Mitglied des Institutes ernannt.

Inzwischen war er auch auf seiner amtlichen Laufbahn höher gestiegen. Er wurde am 18. Mai 1896 zum Post- und Telegraphen- Revisor befördert.

Im laufenden Jahrzehnte entwickelte CZYRK seine grösste Tätigkeit. Man begegnete seinem Namen überall in der Fachliteratur als würde er schon die Voralnung gehabt haben, dass seine Zeit nur noch kurz bemessen ist, und er sich beeilen muss. Er war Mitarbeiter des Vadászlap, Természet, Waidmannsheil (Klagenfurt), Hundesport und Waidwerk (Wien), Hugo's Jagdzeitung (Neudamm), Ornith. Jahrbuch (Hallein), Mittheilungen d. ornith. Vereines in Wien etc. Auch die ausländische Literatur veröffentlichte von CZYRK Mittheilungen über die ungarische Fauna und trug auch jedenfalls dazu bei, die Verhältnisse Ungarns vor dem Auslande zu klären.

* Seine Daten sind in OTTO HERMAN'S: «Elemente des Vogelzuges in Ungarn bis 1891.» zu finden.

A medvééről írott¹ — külön is kiadott monografiáját oly kedvezően fogadta a közönség, hogy már 1896-ban kiadót talált az erdei szalonkáról, majd 1897-ben a siketfajdról s 1898-ban a mocsári és vízi szárnyasvadról szerzett számos szép képpel díszített, önálló kötetei számára.

Nemzeti művelődésünk szempontjából méltán sajnálhatjuk, hogy mindezek német nyelven jelentek meg: de tanulságot is meríthetünk ebből. Mert Czzyrk, ki nem volt független vagyoni ember, a tisztelvtelre rá szorult — ott kereste hát, a hol kapta.

«Nagyon sajnálom, hogy hazánkban ilyesmire nem akad kiadó! Hiába, mi mindennel késünk. Talán a jövő jobb lesz», írja nekem 1897 április 10-én abban a levelében, melynek kíséretében a siketfajdról szóló könyvét elküldte.

Hazafias érzületéhez szó sem fér, mert szeretete szülőföldjét és magyarságát, 1896-ban írta meg Fogarasmegye madárfaunáját s munkáját következő sorokban fejezi be: «És így hiszszük, hogy mi magyarok is kiveszszük részünket a büszke épületnek felépítésében (az ornithológiára czéloz), hűségesen hozzájárulva a nemzetközi tudáshoz.»

Ebben a munkájában Fogarasmegye területéről 235 madárfaunának² előfordulásáról, életmódjáról nyújt adatokat s a költözökódésről is megemlékezte, tapasztalatait a következőkben foglalja össze: Kiváló repülők (darú, gólya, fecskék) a Kárpátokat átröpülik; kevésbé jó repülők a hegység lába mentén vonulnak s nem követik az Ott folyását, kivéve a mocsári- és vízimadarakat; a többi mind Nagy-Szeben és részben Nagy-

Seine über den Bären verfasste, auch separat herausgegebene Monografie¹ war von der Lesewelt so günstig empfangen, dass er schon im 1896 einen Verleger für seine über die Waldschneffe, 1897 über den Auerhahn, 1898 über den Sumpf- und Wasserwild verfassten, mit zahlreichen gelungenen Bildern illustrierten Bände finden konnte.

Dass all' diese Bücher deutsch erschienen, können wir vom Standpunkte unserer Nationalcultur aus nur mit Bedauern bemerken; — es bietet aber dieser Umstand auch eine Lehre. Czzyrk war kein Mann von Vermögen, er bedurfte des Honorars — und nahm es also dort woher es eben gegeben wurde. «Ich bedauere es sehr, dass sich bei uns kein Verleger findet. Wir kommen leider überall zu spät. Vielleicht wird die Zukunft besser» schreibt er an mich unter dem 10. April 1897 in jenem Briefe, in dessen Begleitung er mir auch sein Buch über den Auerhahn gesandt hatte. Zweifelsohne war er ein treuer Sohn Ungarns, das er als Heimat geliebt hatte, und hielt grosse Stücke auf sein Ungarnthum. Im Jahre 1896 hatte er sein Werk, die Vogelfauna des Comitats Fogaras, vollendet, dessen Schlussworte wie folgt lauten: «Und so wollen wir denn hoffen, dass auch wir das Unsrige dazu beitragen werden, um den stolzen Ban (der Ornithologie) zu fördern, um am internationalen Wissen redlich unseren Teil zu haben».

Dieses letztere Werk enthält Notizen über Vorkommnisse, Biologie, auch wohl über die Phänologie von 235 Arten des Comitatus Fogaras.² Mit Bezug auf Letztere gehen seine Erfahrungen darauf hinaus, dass vorzügliche Flieger (wie Kranich, Storch, Schwalbe) ihren Weg über die Karpathen nehmen, minder gut Fliegende aber zögen längs dem Fusse der Gebirge, folgten also nicht dem Laufe der Aluta. Eine Ausnahme bestände hierbei nur

¹ Először a Waidmannsheil-ben jelent meg.

² Következő ritkább fajokat említi: Neophron percnopterus; Gypaetus barbatus; Scops gin; Glaucidium passerinum; Syrnium uralense; Muscicapa parva; Phylloscopus bonelli; Locustella luscinioides és fluvialis; Poecile lugubris; Anthus cervinus; Loxia bifasciata; Plectrophanes nivalis; Picus leucotus; Picoides tridactylus; Charadrius morinellus; Recurvirostra avocetta; Totanus stagnatilis; Ortygometra pygmaea; Colymbus arcticus és septentrionalis; Harelda glacialis; Larus minutus, fuscus és argentatus; Lestris parasitica; Pelecanus onocrotalus.

¹ Zuerst «Waidmannsheil» erschienen.

² Er erwähnt folgende selteneren Arten: Neophron percnopterus; Gypaetus barbatus; Scops gin; Glaucidium passerinum; Syrnium uralense; Muscicapa parva; Phylloscopus bonelli; Locustella luscinioides und fluvialis; Poecile lugubris; Anthus cervinus; Loxia bifasciata; Plectrophanes nivalis; Picus leucotus; Picoides tridactylus; Charadrius morinellus; Recurvirostra avocetta; Totanus stagnatilis; Ortygometra pygmaea; Colymbus arcticus und septentrionalis; Harelda glacialis; Larus minutus, fuscus, argentatus; Lestris parasitica; Pelecanus onocrotalus.

Küküllő dombvidéke felől érkezik. Vonuláskor nagy madárceportosulás, tömeges megjelenés ninesen, Fogarasmegyén át nem vezet jelentősebb vonulási út. Ő a megyét egyik főútvonalból kitüremelő zsákutezának tekinti, a hová csak azok a fajok kerülnek bele, melyek ott költenek, vagy pedig azok, melyek bizonyos viszonyok folytán, mintegy keresgélve vagy kirándulva, a rendes útvonallról letérnek, hogy arra azután ismét visszazálljanak.

CZYNK EDÉ nem volt azok közül való, kik az ornithológiával a zöldsztal, könyvtár, és gyűjtemények mellett foglalkoznak s ebben gondolkodják a szakszerűség, a tudományosság magasabb fokát feltalálni; ellenkezőleg, ő csak a szabad természetben van elemében, azt tudja, a mit látott és saját szemével tapasztalt, azt írja meg minden tudományos szórásalhasogatás nélkül, vonzó, elbeszélő modorban, a mit átélt s közvetlen merített. Nem szaktudós, hanem — mint az angolok mondják — »field ornithologist«. Tudakosságot, száraz elmékedéseket gondosan kerülve, egészséges jóízű humorral, majd hangulatosan, poétikusan, fűrge tollal írja czikkeit és könyveit, az »élvezetést a hasznossal« társítja, azoknak érdeklődésére számít, kik a magasabb tudomány titkaiba még ninesenek beavatva. Olvasóit tárgyához emeli, azt megszeretteti velök s népszerűsítve oktat, szórakoztat.

Maga magát jellemzi könyveinek bevezetőiben: »Hamarosan megmondhatom, mi indított engem arra, hogy írjak? A természet és a nemes vadászat iránt érzett kiálthatatlan szeretet. Nem hiúság, nagyképűsködés.«

Külön ki kell emelnem CZYNK EDÉ-t mint præparatort is. Sokat gyűjtött s kiváló gondosan készítette ki azt, a mi kezégyébe került. Minden túlzás nélkül mondhatom, hogy nem láttam az ő madárbőreimél szebbeket. Szerette volna megtartani mindazt, a mit életében gyűjtött, de körülményei nem engedték, hogy nagy gyűjteményt tarthasson magának. »Sajnos, nem vagyok röghöz kötve, hanem államhivatalnok s

bei den Sumpf- und Wasservögeln; alle anderen kämen von der Gegend Nagy-Szceben und teils vom Hügellande Nagy-Küküllő's her nach Fogaras. Der Zug verlief ohne grosse Ansammlung von Vögeln, es führe somit durch Fogaras keine bedeutende Zugstrasse. Er sieht das Comitát für eine Sackgasse von irgend einer Hauptrichtung an, in der nur die dort brütenden Arten oder auch jene, welche infolge gewisser Verhältnisse z. B. der Nahrung nachgehend, oder sonst umherirren, somit die ursprüngliche Zugsrichtung auf eine Zeit verlassen haben.

EDUARD CZYNK gehörte nicht zu Jenen, die sich mit der Ornithologie am grünen Tisch, in Bibliotheken und Sammlungen beschäftigen und eben hierin einen höheren Grad von Fachmässigkeit und Wissenschaft zu sehen meinen; im Gegenteil, am liebsten war ihm vor Allem die freie Natur. Er weiss, was er dort selbst beobachtet hat, was er mit eigenen Augen gesehen. Dies gab er dann in anziehender Weis und unmittelbar wie erzählend, ohne jeden wissenschaftlich angestrichenen Dünkel. Er war somit kein Fachgelehrter, vielmehr ein »field ornithologist«, wie es die Engländer sagen. Haarspalterei und trockene Betrachtungen sorgfältig meidend, waren alle seine Arbeiten, einem gesunden lebhaften Humor entsprungen, bald stimmungsvoll und poetisch, in raschem Gange, das Nützliche mit dem Angenehmen vereinigend. Er rechnete also hauptsächlich auf das Interesse derjenigen, welche dieser Wissenschaft noch unkundig waren. CZYNK hatte auch die Gabe, beim Leser das Interesse für den Gegenstand zu erwecken, ihn dann zu fesseln und auf diese Weise gemeinverständlich zu unterrichten.

Seine Tätigkeit charakterisiert er im Vorworte seiner Bücher selbst: »Kurz gesagt, hat mich folgendes zum Schreiben bewegt — es war unauslöschbare Liebe zur Natur, zum Wild und edlen Waidwerk. Nicht Eitelkeit, nicht Dünkel, nicht jägerische Grossmannssucht.«

Auch als Præparator muss EDUARD CZYNK hervorgehoben werden. Er sammelte sehr viel und præparirte alles, was ihm in die Hände fiel mit der grössten Sorgfalt, immer selbst. Ich kann auch ohne jede Übertreibung behaupten, dass ich nie schönere Vogelbälge als die seinigen gesehen. Gern hätte er alles, was er sich durch sein Leben gesammelt, selbst behalten, allein seine Verhältnisse liessen dies nicht zu. »Leider bin ich als Staatsbeamter, nicht an die Scholle

igy gyűjteményemnek csak egy részét tarthattam meg — írja Fogarasmegye madárfaunájában — de mint magyar és jó hazafi arra törekedtem, hogy a mennyit csak lehet, az országban tartsak.»

Körülbelül 600 darab kitömött állat azonban mindvégig birtokában maradt, annyi, a mennyi lakásán elfért: a többi gyűjtéséből körülbelül 100 darab madár a Nemzeti Múzeumba, 200 darab a fogarasi r. k. népiskolának, egy-egy válogatott sorozat pedig az áll. reáliskolának Egerben és Beregszászban, s a magam gyűjteményének jutott.

Erős, egészséges szervezete, melyet betegség és kórság sohasem gyengített meg, hosszú életet biztosíthatott volna neki. De bízott edzettségében, s ez elfelejtette vele azt az óvatosságot, melyet vadászember se fitymálhat.

1897 jun. 12-én egy mocsári kirándulás alkalmával bőrig ázott, meghűlt s vesebajba esett. Hiába ivott preblau, előpataki vizeket, hiába folyamodott orvosok tanácsához, hiába használta Karlsbadban (1898 febr.—márc.) a «Sprudel» meleg forrását — a «esodáló viz» hatása elmaradt. Keserű megnyugvás hangján írja fűrdőzéséről: «Naponként megjött a fehér rab-szolga» oda, «a hol a forró víz bugyog s naponként halványabb, fehérebb lett» — a betegség gyözedelmeskedett rajta. A vadászatról, kirándulásokról le kellett mondania, elfanyalodott, ideges lett. Megtörve írta utolsó munkáját (A mocsári- és vízi szárnyasvadról), melynek bezáró soraiiban így búcsuzik az olvasótól: «Friss, üde vadászhumoromat is elvette az a makacs vesebaj, melyet éppen a vizivadászatok révén szereztem. Ajánlom tehát az óvatosságot és minden vizivadásznak lelkére kötöm: ne játszóknak könnyelműen egészségével. Addig míg átázva melegre mentem, ledörzsöltem magamat és friss ruhát váltottam, még csak náthát sem kaptam: de a mikor a kellő óvatosságot elmulasztottam s azon vizesen szellős, hideg széljárta pajtában kerestem menedéket, megkaptam a bajt». Azután mentegetődzik, hogy könyvének második kiadása jobb lesz, de sötét sejtelméit kiérezzük abból a szavából, «ha megérem...»

Nem is érte meg; mint nem örülhetett annak a díszes munkának megjelenésén sem, melyet egy németországi czélg kiadásában, elsőrangú

«geklebt», und so konnte ich auch nicht das viele Gesammelte «für mich» behalten — so schreibt er in seiner Ornith — als guter Patriot that ich aber Alles, dass davon soviel als möglich im Lande bleiben möge.»

Nichtsdestoweniger konnte er sich etwa 600 ausgestopfte Thiere, so viel er eben in seiner Wohnung aufbewahren konnte — bis zu seinem Tode behalten: seine Sammlung lieferte etwa 100 Exemplare dem National-Museum, 200 der r. k. Volksschule zu Fogaras, es wurde ausserdem je eine ausgesuchte Serie der staatlichen Realschule zu Erlau, zu Beregszász und meiner Collection zu Teil. Sein starker gesunder Organismus, von keiner Krankheit und keinem Gebreite geschwächt, schien ihm ein langes Leben zu sichern. Er traute leider seiner Gesundheit zu viel und dies liess ihn jene Vorsicht, die auch der Waidmann nicht ausser Acht lassen darf, gar nicht zu beachten. Gelegentlich einer Sumpfxecursion wurde er durch und durch nass, verkühlte sich und hat sich hiedurch ein Nierenleiden zugezogen. Vergebens genoss er die preblauer, előpataker Heilquellen; vegelich wandte er sich an Ärzte und besuchte auch umsonst den Sprudel von Karlsbad (1898 Febr.—März) — das «wunderbare Wasser» war wirkungslos und mit wehmütiger Resignation schreibt er von seiner Kur: «Täglich kam der weisse Slave» dorthin «wo die heissen Wasser sprudeln, täglich ward er bleich und bleicher.» Er konnte sich von dieser Krankheit nicht mehr erholen. Schweren Herzens musste er auf Jagd und den Genuss der freien Natur verzichten, es wurde ihm bald alles vergällt und seine Nerven wurden reizbar. Sein letztes Werk (Über Sumpf und Wasservögel) schrieb er schon gebrochen, er nahm vom Leser Abschied! Die Quelle der frisch-fröhlichen Waidmannslust versiegte; das unerbittliche Nierenleiden tödtete sie. Er empfiehlt Jedermann die grösste Vorsicht bei der Wasserjagd! Niemand treibe leichtfertiges Spiel mit seiner Gesundheit. So lange er Vorsicht anwandte, sich abrieb und Kleider wechselte, blieb er verschont. Als er aber einmal durchnässte eine kalte, zugige Scheune aufsuchte — war das Leiden da!

Er sagt noch, die zweite Auflage seines Buches soll besser werden, «wenn ich es erlebe!» . . .

Er erlebte es leider nicht; wie er sich auch des Erscheinens jenes prachtvollen, von den berühmtesten Autoren der ausländischen Jagd-

külföldi vadászati írók (Dombrowski, Grashey stb.) »Die hohe Jagd« czimen írnak. E könyvnek Czzyk is munkatársa volt, eddig azonban csak első füzetet láttak napvilágot.

Az utolsó időben ereje fogyva fogyott, idegzte megromlott. Ebben az állapotban kapta f. évi január 18-án Brassóba — az ottani postais és táviróhivatal főnökévé — való áthelyeztetését, a mi természetesen fölizgatta. Izgalmának visszahatása nagy mértékű szivgyengeségen nyilatkozott, mely két nap mulva megölte. Január 20-án 1/211 órákor csendesen elhunyt.

Czzyk Edé-ben az újabb magyar ornithologus gárdának s intézetünk szorosán vett munkásainak is első halottját gyászoljuk. Távozása igaz mély bánatot fakaszt bennünk, hiszen élete folyása nem végződött el, hanem megszakadt s így a még működéséhez fűzött reményeink is sírba temetkeztek.

Én pedig benne nemcsak pályatársamat, vadászpajtásomat gyászolom s rovom le halóporainak a megemlékezés adóját, hanem siratom jó barátomat is, ki meleg érzelemmel vonzódott hozzám s nemes buzgalommal, önzetlenül támogatott a munkában is. Gyűjteményemet gazdagította s eltette számomra a fegyveréletemre kerülő madarak gyomor- és begytartalmát, így járulván annak az anyagnak megnövesztéséhez, melyből madaraink gazdasági jelentőségét megítélhettem.

Örizzük kegyelettel hivatását jól felfogó, kötelességét lelkesen teljesítő bajtársunk emléket. S ha vadásztársai egy utolsó eserfa lombot tesznek korán gyepesedő sírhantjára: mi e néhány lapot szenteljük emlékezetének. Nemcsak az övék — a miénk is volt. Béke poraira!

literatur (Dombrowski, Grashey etc.) verfassten und im Verlage einer hessischen Firma erscheinenden Unternehmens betitelt »Die hohe Jagd« deren Mitarbeiter auch er gewesen, von der aber bisher nur die ersten Hefte gedruckt wurden, nicht mehr erfreuen konnte. In der letzten Zeit nahmen seine Kräfte schon zusehends ab; sein Nervensystem wurde immer schwächer. Unter diesen traurigen Umständen kam am 18. Januar l. J. seine Versetzung nach Kronstadt als Chef des dortigen Post- und Telegraphenamtes, was ihn naturgemäss aufregte. Die Rückwirkung hat sich in hochgradiger Herzschwäche geäußert, der er nach zwei Tagen erlegen ist. Am 20. Januar 1/211 Uhr ist er sanft verschieden.

In EDUARD CZZYK betrauert die Centrale den ersten Verlust ihrer ungarischen ornithologischen Garde. Sein Ableben erfüllt uns mit wahrer tiefer Trauer, da er uns doch so frühzeitig entrissen wurde, und alle die Hoffnungen, die man in seine Ausdauer gesetzt, mit ihm zu Grabe stiegen.

Und meine eigene Trauer gilt nicht nur dem Waidgefährten und Fachgenossen, ich zolle nicht nur seiner Asche den üblichen Tribut der Pietät: auch einen treuen Freund muss ich in ihm beweinen, der eine wahre Zuneigung für mich hegte und mich auch in der Arbeit mit edlem Eifer und stets uneigennützig unterstützte hat. Er bereicherte nicht bloß meine Sammlung, sondern hob auch für mich die Ingluvialien der durch ihn erbeuteten Vögel auf, wodurch er an dem Zustandekommen jenes Materials, woraus ich auf die ökonomische Bedeutung der Vögel Ungarns schliessen konnte, beigetragen hat.

Wir wollen das Andenken an diesen eifrigen, pflichtgetreuen, im Dienste der Wissenschaft begeistert wirkenden Mann treu bewahren. Und wenn nun seine Waidgenossen ihm den letzten »Bruch« auf das so frühe Grab legen: wir ehren sein Wirken durch diese Blätter der Erinnerung. Ist doch sein Tod nicht nur die Trauer der Jäger, sondern auch die unsere! Friede seiner Asche!

Czynek Ede madártani munkásságának irodalom-jegyzéke.*

Litteratur-Verzeichnis der ornithologischen Thätigkeit von Ed. Czynek.*

- Auf neutralem Grund. (Semleges területen.) — Hugo's Jagdzeitung 1886. pg. 6.
- Der Bart- oder Lämmergeier. (Gypaëtus barbatus L.) (A szakállas saskeselyű.) — Neue deutsche Jagdzeitung 1888. pg. 129.
- Fajldvadászat a fogarasi havasokon. (Anerhahnjagd im Fogarascher Hochgebirge.) — Vadászlap 1889. 257. lap.
- Verspätete Wanderer. (Elkészt költözők.) — Waidmannsheil. 1889. pg. 56, 66.
- Etwas für Beobachter. (Erstarrte Hirundo urbica in einer Baumhöhle. — Megmerevedett molnárfeeske odvas fában.) — Ibid. 1889. pg. 79—80.
- Das Auer- und Birkwild in Siebenbürgen. (Siket- és nyirfajd Erdélyben.) — Neue deutsche Jagdzeitung 1889. pg. 209—210.
- Egy fajldvadászat. (Eine Auerhahnjagd.) — Vadászlap 1890. pg. 237—250.
- Der Bart- oder Lämmergeier (Gypaëtus barbatus L.) Naturgeschichtliche Skizze aus den Karpathen. (A szakállas saskeselyű. Természettajzi vázlat a Kárpátokból.) — Ornith. Jahrb. 1890. pg. 45—55.
- Der weissbindige Kreuzschnabel [Loxia bifasciata Ch. L. Brhm.] (A szalagos keresztcsőr.) Ibid. 1890. pg. 172—177.
- Vom Herbstzug 1890. (Az 1890-ki őszi vonulásról.) — Mitth. d. ornith. Ver. in Wien. 1891. pg. 82—84.
- Ueber das Vorkommen des Berglaubvogels [Phylloscopus bonellii Vieill.] in Siebenbürgen. (A Bonelli fűzékjének Erdélyben való előfordulásáról.) — Ornith. Jahrb. 1891. pg. 206—208.
- Der Herbstzug 1891 im Fogarascher Comit. (Őszi vonulás 1891-ben Fogaras megyében.) — Ibid. 1892. pg. 191—195.
- Seltene Gäste. (Ritka vendégek.) — Mitth. d. orn. Ver. in Wien 1892. pg. 147—149.
- Frühlingsboten. (Tavaszi hirnökök.) — Ibid. 1892. 39—40. 1.
- Singschwäne in Siebenbürgen. (Énekes hattyuk Erdélyben.) — Ibid. 1892. pg. 206.
- Der Frühjahrszug 1893 im Fogarascher Comit. (Tavaszi vonulás 1893-ban Fogaras megyében.) — Ornith. Jahrb. 1893. pg. 221—226.
- Vogelien im Winter in den Karpathen. (Téli madárellet a Kárpátokban.) — Mitth. d. orn. Ver. in Wien. 1893. pg. 70—72.
- Die Fliegenschmänner in Siebenbürgen. (A légykapók Erdélyben.) — Ornith. Jahrb. 1894. pg. 13—19.
- A szakállas saskeselyű [Gypaëtus barbatus L.] (Der Bartgeier.) — Aquila 1894. pg. 136—151.
- Seltene Erscheinungen im Aluta-Thale. (Ritka jelenségek az Olt völgyében.) — Ornith. Jahrb. 1895. pg. 271—274.
- A nádi fülesbagoly [Asio accipitrinus] fészkeléséről Fogaras megyében. (Ueber das Brüten der Sumpfeule im Fogarascher Comit.) — Aquila 1896. pg. 223—224.
- A nyirfajd Tetrao tetrix L.] előfordulása Erdélyben. (Das Vorkommen des Birkwildes in Siebenbürgen.) — Ibid. 1896. pg. 232—234.
- Die Vogelfauna des Fogarascher Comitates. (Fogaras megye madárfaunája.) — Mitth. d. orn. Ver. in Wien 1896. 89—99, pg. 125—131.
- Die Waldschnepfe und Ihre Jagd. (Az erdei szalonka és vadászata.) — Berlin, 1896. 8° pg. 1—85. (Képekkel. — Mit Abbild.)
- A kigyász ölyv [Circetus gallicus L.] (Der Schlangendler.) — Aquila 1897. pg. 254—259.
- Az urali bagoly (Syrnium uralense Pall.) (Die Uraleule.) — Ibid. 1897. pg. 150—155.
- Das Haselwild in Siebenbürgen. (A császármadár Erdélyben.) — Deutsche Jäger-Zeitung 1898. Nr. 27—29. sz.
- Ein dem Untergange geweihter ornithologischer Schatz. (Egy pusztuló ornithologiai kincs.) — Ornith. Jahrb. 1898. pg. 225—229.

* Lehetséges, hogy egyes címek e jegyzékből kimaradtak. De Czynek dolgozatai annyiféle folyóiratban jelentek meg, úgy hogy azok nehezen megszerezhető évfolyamait tüzetesen nem nézhettem át. S lehet, hogy előttem ismeretlen helyen is közzét.

* Es ist leicht möglich, dass dieses Verzeichnis nicht vollständig ist. Czynek's Artikel erschienen nämlich in so vielen Zeitschriften, dass ich die schwer zugänglichen Jahrgänge derselben unmöglich alle durchschauen konnte. Ausser dem mag er auch anderswo — das mir unbekannt, publiziert haben.

Das Auerwild und seine Jagd, Hege und Pflege. (A siketfajd és vadászata, gondozása és óvása.) — Neudamm, 1897. 8° pg. 1—162. (3 műlappal és 41 képpel, — mit 3 Kunstbeilagen und 41 Abbild.).
 Das Sumpf- und Wasserflugwild und seine Jagd. (A mocsári és vizi szárnyasvad és vadászata.) — Berlin, 1898. 8° pg. 1—115. (Képekkel, — mit Abbild.).
 Jagden auf Adler und Geier. — (Vadászat sasra és keselyűre.) — Wild und Hund. 1898. pg. 259—262, 275—278.

A madárvonulás az Olt völgyében. — (Der Vogelzug im Alutathal.) — Aquila. VI. (1899) pg. 57—65.

Köszeg, 1899. évi február hó 20-án.

Köszeg, 20. Febr. 1899.

Ortyometra pygmaea Naum.

CERVA A. FRIGYES-TÖL.

Habár Pestm. közeli pusztáinak (Szűnyog, Űrbő, Peszér, Apaj stb.) tócsái és mocsarai mai nap már nem azok az eldorádók, melyek még csak 15—20 évvel ezelőtt is voltak, azért a kutató gyűjtő ezen a vidéken még mindig talál néhány úgynevezett 'új fajta', a melylyel örömmest foglalkozik.

Ilyen a törpe vizesibe (Ortyometra pygmaea Naum. = pusilla Pall.), mely az utóbbi években szerfelett lekötötte érdeklődésemet, s melyre legkiválóbb figyelmet is fordítottam. A törpe vizesibe ugyan nem oly ritka, mint a milyenek látszik és bár a fentnevezett területeken, de kiválóan az úgynevezett szittyói turjányban sokkal gyakoribb, mint legközelebbi rokona, az Ortyometra minuta Pall. = parva (Scop.), fészekének felfedezése mégis rendkívül nehéz, mivel különben is igen rejtett életmódot folytat. Csak annak a több éven át folytatott keresés közben szerzett gyakorlatnak és beható megfigyelésnek tudhatom be, hogy célhoz jutottam a fészkek felkeresésénél, a mit korábban csak ritkán tudtam elérni.

A szittyói turjány mélyebb kákás (Scirpus) és sáros helyei egyáltalában nem alkalmasak a törpe vizesibe fészkelésére. Csak a sekélyes helyek, különösen azok, a hol tavalyi ritkás nád, káka és sásállományok közé a legkülönbözőbb mocsári növények vegyülnek, mint: Euphorbia palustris és virgata, Galium elongatum, Juncus atratus, Mentha sp., Gratiola officinalis, Thalictrum flavum, Alisma Plantago, Aira caespitosa, Dactylus glomerata, Lythrum Salicaria képezik legkedvesebb tartózkodási helyét a költési idény alatt. A költési idény nálunk május 10-től június végéig tart.

Aquila. VI.

Ortyometra pygmaea Naum.

VON F. A. CERVA.

Wenn die Lachen und Moräste der nahe liegenden Puszten des Pester Comitatus (Szűnyog, Űrbő, Peszér, Apaj etc.) auch nicht mehr das Eldorado sind, welches sie noch vor 15—20 Jahren waren, so findet der forschende Sammler dort noch immer so manche gute Art, welche er mit Freuden begrüßen wird.

Besonders ist es das Zwergsumpfluhn (Ortyometra pygmaea Naum. = pusilla Pall.), welches mich in den letzten Jahren ausserordentlich fesselte, und, welcher Art ich eine besondere Aufmerksamkeit schenkte. Obwohl das Hühnchen nicht so selten ist, als es zu sein scheint, und in den oben genannten Gegenden, besonders aber in den sogenannten Szittyóer Turjány viel häufiger auftritt, als seine nächste Verwandte die Ortyometra minuta Pall., ist das Nest äusserst schwer zu finden, zumal die ganze Lebensweise des Tieres eine sehr versteckte ist. Nur einer mehrjährigen Übung im Suchen und eingehender Beobachtung will ich es zuschreiben, dass ich bei dem Auffinden der Nester zum Ziele gelangte, was mir in den früheren Jahren nur selten gelingen wollte.

Die simsens- (Scirpus) und schilfreichen tieferen Stellen des Szittyóer Turjány's sind als Brutplatz des Zwergsumpflühchens durchaus nicht geeignet. Nur seichte Plätze, besonders solche, welche sich durch die Mannigfaltigkeit der verschiedenen Sumpfräser und Pflanzen, als: Euphorbia palustris und virgata, Galium elongatum, Juncus atratus, Mentha sp., Gratiola officinalis, Thalictrum flavum, Alisma Plantago, Aira caespitosa, Dactylus glomerata, Lythrum Salicaria, und durch ein Gemisch letztjähriger, aber schütterer Schilfräser auszeichnen, dienen zu ihrem liebsten Aufenthalte während der Brut. Die Brutzeit fällt bei uns in die Zeit vom 10. Mai bis Ende Juni.

11